

การบริหารการพัฒนา DEVELOPMENT ADMINISTRATION

จตุวัฒน์ ชัยชนฐาภักดิ์
ผู้เขียนและเรียบเรียง

การบริหารการพัฒนา

Development Administration

ผู้เขียน

ณัฐวัฒน์ ชัยชนธำภักดิ์

ออกแบบหน้าปก รูปเล่ม และพิสูจน์อักษร

PROTEXTS.COM

ปีที่พิมพ์ 2568 (2025)

พิมพ์ครั้งที่ 1 : 100 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์

ณัฐวัฒน์ ชัยชนธำภักดิ์

ISBN 978-616-623-069-7

หน้า 406

ลิขสิทธิ์ © 2568 ณัฐวัฒน์ ชัยชนธำภักดิ์. สงวนลิขสิทธิ์

สถานที่พิมพ์

PROTEXTS.COM

บริษัท แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น จำกัด

103/11 ซอยกำแพงเพชร 6 ซ.5 แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์ 02-575-1791 Website: www.Protexts.com E-mail: Protexts@hotmail.com

รายละเอียด หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งความรู้และข้อมูลทางวิชาการสำหรับนักศึกษา นักวิจัย และผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐในยุคสมัยใหม่ ประกอบด้วยเนื้อหาที่ครอบคลุม ตั้งแต่แนวคิดพื้นฐาน การจัดการภาครัฐ ทฤษฎีการกำหนดนโยบาย จนถึงการพัฒนาศักยภาพในด้าน การบริหารงานภาครัฐ

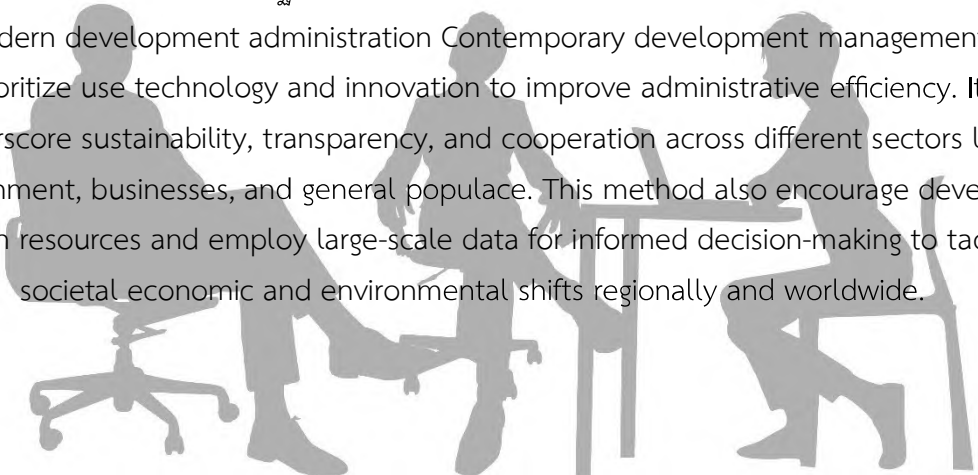
หมายเหตุ การนำเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่หรือดัดแปลงต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนก่อน

การบริหารการพัฒนา

Development Administration

การบริหารการพัฒนายุคใหม่เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยเน้นความยั่งยืน ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน แนวทางนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นและระดับโลก

Modern development administration Contemporary development management prioritize use technology and innovation to improve administrative efficiency. It underscore sustainability, transparency, and cooperation across different sectors like government, businesses, and general populace. This method also encourage develop human resources and employ large-scale data for informed decision-making to tackle societal economic and environmental shifts regionally and worldwide.

ฉัตรวัฒน์ ชัชฌาภักดิ์

ผู้เขียนและผู้เรียบเรียง

คำนำ

การบริหารการพัฒนาในยุคปัจจุบันเป็นเรื่องที่มีความหลากหลายและซับซ้อน เนื่องจากโลกกำลังก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บทเรียนที่ครอบคลุมตั้งแต่หน่วยที่ 1 ถึงหน่วยที่ 15 ได้ถูกออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในหัวข้อที่หลากหลาย ตั้งแต่การพัฒนาชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากร การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ไปจนถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื้อหาดังกล่าวไม่เพียงมุ่งเน้นการให้ความรู้ แต่ยังส่งเสริมการประยุกต์ใช้แนวคิดในการปฏิบัติ จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย

หน่วยที่ 1 บริบทสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 หน่วยนี้เริ่มต้นด้วยการสำรวจและทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยสำคัญหลายด้าน เช่น การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่ที่เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีบทบาทสำคัญ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้น และความท้าทายในการสร้างความยั่งยืนในเศรษฐกิจและสังคม หน่วยนี้ยังกล่าวถึงความจำเป็นในการปรับตัวของทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงการสร้างวิสัยทัศน์ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาประเทศในทุกมิติ

หน่วยที่ 2 ปัญหามูลฐานของการพัฒนาชุมชนสู่สังคมยั่งยืน เน้นการวิเคราะห์ปัญหาในระดับชุมชนที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม การขาดทรัพยากรที่ยั่งยืน และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เหมาะสม หน่วยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก และการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังเน้นถึงการบูรณาการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในการวางแผนพัฒนาชุมชนอย่างครอบคลุม

หน่วยที่ 3 นโยบายสาธารณะและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับใหม่ หน่วยนี้อธิบายถึงกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศในยุคดิจิทัล โดยเน้นการสร้างความรู้ โปร่งใส ความเป็นธรรม และการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม หน่วยนี้ยังสำรวจกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนและบทบาทของภาครัฐในการผลักดันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับใหม่ที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศ

หน่วยที่ 4 การบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัล สำรวจการเปลี่ยนผ่านของภาครัฐสู่ระบบดิจิทัล โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหารจัดการ หน่วยนี้ยังกล่าวถึงแนวคิดเมืองอัจฉริยะที่มุ่งเน้นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเมืองและการบริการประชาชนด้วยเทคโนโลยี รวมถึงการบริหารเชิงนวัตกรรมที่ส่งเสริมการปรับตัวในยุคดิจิทัล ตลอดจนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

หน่วยที่ 5 วัฒนธรรมการเมืองและอำนาจอธิปไตยในบริบทโลกาภิวัตน์ หน่วยนี้เจาะลึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมการเมืองและอำนาจอธิปไตยในบริบทโลกที่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด โดยกล่าวถึงบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศในการส่งเสริมความยุติธรรมและความมั่นคงในระดับสากล

เนื้อหาข้างขึ้นให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับตัวต่อกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจ รวมถึงการสร้างความร่วมมือกันในระดับสากลเพื่อรักษาเสถียรภาพของสังคมโลก

หน่วยที่ 6 ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับการเมืองในสังคมยุคใหม่ เน้นบทบาทของความหลากหลายทางวัฒนธรรมในการกำหนดทิศทางการเมืองและการพัฒนา โดยมุ่งเน้นการยอมรับความแตกต่างในระดับท้องถิ่นและการสร้างสมดุลในระดับโลก หน่วยนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพหุวัฒนธรรมและการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนเพื่อรับมือกับความท้าทายที่มาพร้อมกับ การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

หน่วยที่ 7 ปฏิสัมพันธ์มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในยุคเศรษฐกิจสีเขียว กล่าวถึงการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หน่วยนี้มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน การใช้พลังงานสะอาด และการลดมลพิษ โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเชิงยั่งยืนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาในระยะยาว

หน่วยที่ 8: ทรัพยากรในการบริหารจัดการยุคใหม่ ส่องการจัดการทรัพยากรในยุคดิจิทัล โดยเน้นการบริหารเชิงนวัตกรรมและการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง หน่วยนี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของเทคโนโลยี เช่น การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ การประมวลผลแบบคลาวด์ และปัญญาประดิษฐ์ ที่สนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้วิธีการบริหารทรัพยากรเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนในองค์กร

หน่วยที่ 9 ยุทธศาสตร์การพัฒนาในยุคดิจิทัล อธิบายถึงการวางยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับโลก หน่วยนี้กล่าวถึงการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล การพัฒนานวัตกรรม และการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ผู้เรียนจะได้รับความเข้าใจในแนวทางการวางแผนและบริหารทรัพยากรที่ตอบสนองต่อความต้องการของโลกดิจิทัล

หน่วยที่ 10 การบังคับใช้กฎหมายในบริบทสังคมดิจิทัล หน่วยนี้กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการบังคับใช้กฎหมายในยุคดิจิทัล โดยเน้นความสำคัญของความปลอดภัยทางไซเบอร์ การปกป้องความเป็นส่วนตัวของข้อมูล และการรับมือกับอาชญากรรมไซเบอร์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้แนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่สอดคล้องกับบริบทของโลกดิจิทัล และบทบาทของนโยบายสาธารณะในการรักษาความมั่นคง

หน่วยที่ 11 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 เนื้อหานี้สำรวจเป้าหมายและยุทธศาสตร์สำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับล่าสุด (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน การลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค หน่วยนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการขับเคลื่อนแผนพัฒนา

หน่วยที่ 12 วิถีไทยในยุคปัจจุบัน เจาะลึกถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์และดิจิทัล โดยเน้นการอนุรักษ์อัตลักษณ์ไทย เช่น วัฒนธรรมดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยนี้ยังกล่าวถึงการปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล และบทบาทของคนไทยในการพัฒนาสังคมที่มีความยั่งยืนในยุคปัจจุบัน

หน่วยที่ 13 การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล หน่วยนี้กล่าวถึงกระบวนการสร้างองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้และนวัตกรรม โดยเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการความรู้ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ต่อเนื่อง องค์กรแห่งการเรียนรู้ช่วยให้อุบลการมีความพร้อมในการปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

หน่วยที่ 14 การมีส่วนร่วมของประชาชนในยุคดิจิทัล เนื้อหานี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของประชาชนในการกำหนดทิศทางของสังคมผ่านเทคโนโลยี เช่น การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อแสดงความคิดเห็น การประชุมเสมือนจริง และการสำรวจความคิดเห็นออนไลน์ หน่วยนี้ยังเน้นถึงความสำคัญของความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการสร้างความไว้วางใจระหว่างภาครัฐและประชาชน

หน่วยที่ 15 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทยุคปัจจุบัน กล่าวถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างความยั่งยืนและการฟื้นตัวจากวิกฤตในบริบทเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล หน่วยนี้เน้นถึงหลักการความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้วิธีการนำปรัชญานี้ไปปรับใช้เพื่อสร้างสมดุลและเสถียรภาพในชีวิตส่วนตัว องค์กร และชุมชนในระยะยาว

โดยเนื้อหาใน 15 หน่วยของหนังสือเล่มนี้ถูกออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดในสถานการณ์จริง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้การบูรณาการทรัพยากรการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารที่ตอบโจทย์ยุคดิจิทัล หนังสือเล่มนี้นำเสนอแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุม ตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณะ ไปจนถึงการเพิ่มศักยภาพมนุษย์ โดยดึงข้อมูลเชิงลึกจากแหล่งข้อมูลในประเทศและต่างประเทศ พร้อมกรณีศึกษาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนใช้ Generative AI และเครื่องมือทันสมัยในการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างเนื้อหาที่ตอบโจทย์ยุคปัจจุบัน หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับนักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจการบริหารการพัฒนา พร้อมกระตุ้นให้ผู้อ่านนำความรู้ไปปรับใช้เพื่อสร้างความยั่งยืนในสังคมอย่างแท้จริง

นายฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์

ผู้เขียนและผู้เรียบเรียง

วันที่ 20 เดือน มกราคม พ.ศ. 2568

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

หน่วยที่ 1 บริบทสังคมไทยในศตวรรษที่ 21	1
1. บทนำ	3
2. การเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมและดิจิทัล	4
3. หน้าที่และสิทธิของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล	9
4. กระบวนการพัฒนาการของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์	13
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	15
6. บทสรุป	18
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	19
8. คำถามท้ายหน่วย	19
9. อ้างอิง	20
หน่วยที่ 2 ปัญหาพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนสู่สังคมยั่งยืน	24
1. บทนำ	24
2. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในบริบทโลก	27
3. บทบาทประชาคมเมืองและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ	28
4. การเมืองกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคดิจิทัล	33
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	38
6. บทสรุป	40
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	40
8. คำถามท้ายหน่วย	41
9. อ้างอิง	41
หน่วยที่ 3 นโยบายสาธารณะและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับใหม่	46
1. บทนำ	46
2. นโยบายสาธารณะกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน	49
3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ	53
4. การประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	58
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	65

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

6. บทสรุป	68
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	68
8. คำถามท้ายหน่วย	69
9. อ้างอิง	69
หน่วยที่ 4 การบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัล	74
1. บทนำ	74
2. การกระจายอำนาจในยุคการบริหารภาครัฐดิจิทัล	77
3. หลักการสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง	82
4. การบริหารกิจการบ้านเมืองตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ในยุคเทคโนโลยี	87
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	91
6. บทสรุป	94
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	94
8. คำถามท้ายหน่วย	95
9. อ้างอิง	96
หน่วยที่ 5 วัฒนธรรมการเมืองและอำนาจอิทธิพลในบริบทโลกาภิวัตน์	101
1. บทนำ	101
2. ระบอบประชาธิปไตยในบริบทสังคมโลก	106
3. ระบบความเชื่อและวัฒนธรรมทางการเมืองในยุคใหม่	111
4. การปรับตัวของวัฒนธรรมทางการเมืองในยุคดิจิทัล	116
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	121
6. บทสรุป	124
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	125
8. คำถามท้ายหน่วย	125
9. อ้างอิง	126
หน่วยที่ 6 ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับการเมืองในสังคมยุคใหม่	130
1. บทนำ	130

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

2. ฐานะทางเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมทางการเมืองในยุคโลกาภิวัตน์	133
3. วัฒนธรรมทางการเมืองที่พึงประสงค์ในสังคมดิจิทัล	137
4. การบริหารจัดการตามรูปแบบประชาธิปไตยในยุคปัจจุบัน	142
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	146
6. บทสรุป	149
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	150
8. คำถามท้ายหน่วย	150
9. อ้างอิง	151

หน่วยที่ 7 ปฏิสัมพันธ์มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในยุคเศรษฐกิจสีเขียว 155

1. บทนำ	155
2. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในยุคดิจิทัล	159
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและนโยบายสิ่งแวดล้อม	161
4. ปัญหาสิ่งแวดล้อม 3 ด้าน ขยะ น้ำเสีย และมลพิษทางอากาศ	162
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	165
6. บทสรุป	167
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	167
8. คำถามท้ายหน่วย	168
9. อ้างอิง	168

หน่วยที่ 8 ทรัพยากรในการบริหารจัดการยุคใหม่ 173

1. บทนำ	173
2. การบริหารทรัพยากรในยุคดิจิทัล	175
3. ประเภทของการจัดหางบประมาณในยุคดิจิทัล	177
4. การกำหนดนโยบายงบประมาณ (Budget Policy) ในบริบทของการพัฒนาอย่างยั่งยืน	178
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	181
6. บทสรุป	184
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	185

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
8. คำถามท้ายหน่วย	185
9. อ้างอิง	185
หน่วยที่ 9 ยุทธศาสตร์การพัฒนาในยุคดิจิทัล	190
1. บทนำ	190
2. ยุทธศาสตร์การบริหารและการจัดการในสังคมดิจิทัล	193
3. การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ในยุคดิจิทัล (Strategic Management)	196
4. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ	200
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	204
6. บทสรุป	207
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	207
8. คำถามท้ายหน่วย	208
9. อ้างอิง	208
หน่วยที่ 10 การบังคับใช้กฎหมายในบริบทสังคมดิจิทัล	213
1. บทนำ	213
2. กฎ กติกาทางสังคมในยุคดิจิทัล	216
3. ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับกฎหมายในยุคใหม่	221
4. คดีปกครองที่เกี่ยวกับการบริหารองค์กรท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน	226
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	230
6. บทสรุป	233
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	234
8. คำถามท้ายหน่วย	234
9. อ้างอิง	235
หน่วยที่ 11 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)	239
1. บทนำ	239
2. บทบาท ความสำคัญ และการดำเนินการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 13	243
3. บริบทการพัฒนาประเทศในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล	249

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
4. กรอบการดำเนินการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13	255
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	262
6. บทสรุป	265
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	266
8. คำถามท้ายหน่วย	266
9. อ้างอิง	267
หน่วยที่ 12 วิถีไทยในยุคปัจจุบัน	271
1. บทนำ	271
2. วิถีไทยที่สะท้อนในพระราชนิพนธ์และบทบาททางสังคมในยุคใหม่	273
3. มาตรฐานทางจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐในยุคปัจจุบัน	275
4. คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมในบริบทสังคมไทย	278
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	280
6. บทสรุป	283
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	284
8. คำถามท้ายหน่วย	284
9. อ้างอิง	285
หน่วยที่ 13 การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	289
1. บทนำ	289
2. ความหมายและความสำคัญขององค์กรแห่งการเรียนรู้	295
3. ความจำเป็นในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	301
4. ลักษณะขององค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน	309
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	317
6. บทสรุป	320
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	320
8. คำถามท้ายหน่วย	321
9. อ้างอิง	321

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

หน่วยที่ 14 การมีส่วนร่วมของประชาชนในยุคดิจิทัล	326
1. บทนำ	326
2. ทฤษฎีและรูปแบบการมีส่วนร่วมในยุคใหม่	333
3. การมีส่วนร่วมในระบบบริหารราชการผ่านเทคโนโลยี	342
4. บทบาทของประชาคมอาเซียนในยุคดิจิทัล (ASEAN Socio-Cultural Community - ASCC)	351
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	357
6. บทสรุป	359
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	360
8. คำถามท้ายหน่วย	360
9. อ้างอิง	361
หน่วยที่ 15 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทยุคปัจจุบัน	366
1. บทนำ	367
2. ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคดิจิทัล	372
3. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจสีเขียว	376
4. ความสำเร็จในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคโลกาภิวัตน์	381
5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน	388
6. บทสรุป	391
7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ	392
8. คำถามท้ายหน่วย	392
9. อ้างอิง	392
คำศัพท์สำคัญที่น่าสนใจ	394
ดรรชนี (Index)	404
ประวัติผู้เขียน	407

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 วงจรการวางแผนและพัฒนากลยุทธ์	16
2: วัฏจักร PDCA สำหรับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	38
3: ขั้นตอนการประเมินและปรับปรุงนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ	66
4: กระบวนการพัฒนาการจัดการเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วม	92
5: กระบวนการเสริมสร้างความพร้อมในยุคดิจิทัล (Digital Readiness Process)	122
6: วงจรการวางแผนและพัฒนากระบวนการอย่างยั่งยืน	147
7: วงจรการวิเคราะห์สถานการณ์และการวางแผนพัฒนาองค์กร	165
8: Budget Management Cycle for Sustainable Development	182
9: กระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง	204
10: กระบวนการจัดการเรื่องร้องเรียนและการพิจารณาคดี	233
11: ขั้นตอนการวางแผนและดำเนินการโครงการพัฒนา	263
12: วงจรการดำเนินงานเพื่อการพัฒนา	281
13: วงจรการพัฒนาและการเรียนรู้ในองค์กร	318
14: แนวทางการสร้างระบบดิจิทัลที่เข้าถึงได้	357
15: กระบวนการขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืนด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	389

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1: ความสอดคล้องกันในระบบการบริหารสังคมไทยในศตวรรษที่ 21	17
2: ความสอดคล้องกันสำหรับการบริหารงานหรือการดำเนินโครงการ	39
3: ขั้นตอนการประเมินนโยบายอย่างเป็นระบบ	67
4: กระบวนการบริหารงานด้วยเทคโนโลยีตามหลักธรรมาภิบาล	93
5: กระบวนการปรับตัวของวัฒนธรรมทางการเมืองในยุคดิจิทัล	123
6: กระบวนการบริหารแบบประชาธิปไตยในบริบทปัจจุบัน	148
7: กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	166
8: กระบวนการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	183
9: กระบวนการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	205
10: กระบวนการพิจารณาคดีในศาลปกครอง	231
11: กระบวนการวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน	264
12: กระบวนการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมในสังคม	282
13: แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้	319
14: แนวทางการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมดิจิทัลในภาครัฐ	358
15: แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืน	390

หน่วยที่ 1

บริบทสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

เค้าโครงเนื้อหา

1. บทนำ

- อธิบายสถานการณ์ปัจจุบันของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21
- บทบาทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในไทย

2. การเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมและดิจิทัล

- ปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงจากเกษตรกรรม
- ผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล

3. หน้าที่และสิทธิของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล

- ความสำคัญของสิทธิและหน้าที่ในสังคมดิจิทัล
- การเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ

4. กระบวนการพัฒนาการของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์

- ผลกระทบจากการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจและการเมือง
- การเชื่อมโยงระหว่างสังคมไทยและโลกาภิวัตน์

5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน

- แนวทางในการจัดการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนา

6. บทสรุป

- สรุปประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงในบทนี้
- แนวทางสำหรับการพัฒนาสังคมไทยในอนาคต

7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ

- ความท้าทายในการปรับตัวของสังคมไทย
- แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมในยุคดิจิทัล

8. คำถามท้ายหน่วย

- คำถามเพื่อกระตุ้นความคิดและการอภิปรายในหัวข้อสำคัญ
- คำถามที่เชื่อมโยงแนวคิดและการปฏิบัติจริง

แนวคิด

1. การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมและดิจิทัลมีผลกระทบต่อทุกภาคส่วน
2. การเชื่อมโยงกับกระแสโลกาภิวัตน์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยให้ทันสมัย
3. สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยจากเกษตรกรรมสู่ยุคดิจิทัล
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของพลเมืองไทยในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีความสำคัญ
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาสังคมไทยในบริบทของโลกาภิวัตน์

หน่วยที่ 1

บริบทสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

ในศตวรรษที่ 21 สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่ (Industrial Revolution 4.0) ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิต การทำงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางดิจิทัล เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ได้สร้างโอกาสและความท้าทายให้กับทุกภาคส่วนของสังคม ด้านประชากรศาสตร์ สังคมไทยกำลังเข้าสู่ภาวะ "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" (Super-aged Society) ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงาน ระบบสุขภาพ และนโยบายสาธารณะ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ขณะที่ประชาชนมีความคาดหวังสูงขึ้นต่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพของการบริหารจัดการภาครัฐ ในด้านวัฒนธรรม สังคมไทยยังคงรักษาเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ทำให้วัฒนธรรมสากลเข้ามามีอิทธิพลเพิ่มขึ้น การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) และการมีส่วนร่วมของประชาชนกลายเป็นประเด็นสำคัญในนโยบายระดับประเทศและท้องถิ่น บริบทเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่สังคมไทยต้องเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทั้งการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความก้าวหน้าอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

1. บทนำ

สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลให้บริบทของสังคมไทยมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงนี้คือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้การสื่อสารและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน แต่ยังเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของประชากรไทยในศตวรรษที่ 21 ก็เป็นประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและการลดลงของอัตราการเกิด การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรนี้สร้างความท้าทายให้กับระบบเศรษฐกิจและนโยบายสาธารณะ ทั้งในด้านการจัดการแรงงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม ในด้านวัฒนธรรมและสังคม การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมและพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ที่เติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัลได้สร้างพลวัตใหม่ในสังคมไทย คนรุ่นใหม่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในประเด็นสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมทางเพศ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง¹ จากที่กล่าวมา การทำความเข้าใจบริบทสังคมไทยในศตวรรษที่

¹ ชนัดดา ภูษัทอง, 2561, หน้า 163.

21 จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนานโยบายและการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความเปลี่ยนแปลงและความยั่งยืนในทุกมิติของสังคมไทย

1.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบริบทสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และเทคโนโลยี สังคมไทยต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน เช่น การปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงระดับโลก แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในบริบทนี้ได้รับการเสนอโดยนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาแนวทางการดำเนินนโยบายและการปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของไทย เรื่องนี้จะวิเคราะห์และอธิบายแนวคิดสำคัญโดยอ้างอิงจากนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง²

1.2 แนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับการเน้นย้ำในปัจจุบัน โดยทักษะเหล่านี้ประกอบด้วยทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ อดุลย์ วังศรีคุณ ระบุว่า การศึกษาไทยควรมุ่งเน้นการผลิตบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์และมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เนื่องจากโลกยุคใหม่เผชิญกับความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่นจึงกลายเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาในระยะยาว นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการเรียนรู้และการทำงานยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันในระดับโลก การพัฒนาทักษะเหล่านี้จึงควรเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักของการศึกษาและการฝึกอบรมในประเทศไทยเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต³ นอกจากนี้ เบญจวรรณ พงศ์มัทวาน ได้เน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะสำคัญในหมู่นักศึกษา ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างศักยภาพบุคคลให้พร้อมสำหรับการเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต ทักษะเหล่านี้ครอบคลุมทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว⁴

นอกจากนี้ การส่งเสริมความรู้ด้านเทคโนโลยีและความสามารถในการทำงานร่วมกันในทีมที่มีความหลากหลายยังเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อความสำเร็จในสังคมยุคดิจิทัล การพัฒนาทักษะดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยให้นักศึกษามีความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงาน แต่ยังช่วยสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างยั่งยืนในอนาคต โรเธอร์แฮม และวิลลิงแฮม (Rotherham & Willingham) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นความท้าทายที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบในวิธีการสอนและการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างจริงจัง หนึ่งในแนวทางหลักคือการนำรูปแบบการเรียนรู้แบบ *Active Learning* มาใช้ ซึ่งมุ่งเน้นการกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเชื่อมโยงความรู้กับบริบทในชีวิตจริง เช่น การตั้งคำถาม การทำโครงการ และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง แนวทางนี้ช่วยให้นักเรียนไม่เพียงแค่จดจำข้อมูล แต่ยัง

² วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ, 2559, หน้า 1.

³ อดุลย์ วังศรีคุณ, 2557, หน้า 5.

⁴ เบญจวรรณ พงศ์มัทวาน, 2559, หน้า 211.

เข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับบริบทของการศึกษาไทย การนำแนวคิดนี้มาใช้สามารถช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โรงเรียนจำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม มีความคิดสร้างสรรค์ และพร้อมรับมือกับความท้าทายของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁵

1.3 บทบาทของรัฐและนโยบายสาธารณะ รัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาการศึกษาไทย สุรศักดิ์ ปาเฮ ได้วิเคราะห์ว่าความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไทยขึ้นอยู่กับความร่วมมือของรัฐบาลและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยรัฐต้องเป็นผู้นำในการสร้างแนวนโยบายที่มีความยืดหยุ่น ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมยุคใหม่ เช่น การบูรณาการเทคโนโลยีในระบบการศึกษา การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ในระดับสากล แนวคิดของ ชูลแมน (Shulman) เกี่ยวกับความรู้ที่ครูต้องมีการถ่ายทอดเนื้อหาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ครูจำเป็นต้องมีทั้งความรู้เฉพาะด้าน ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน แนวคิดนี้สามารถนำไปปรับใช้ในการกำหนดนโยบายการศึกษาของไทย โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาคุณภาพครู การจัดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสอน และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้น นโยบายที่ได้รับการออกแบบอย่างรอบคอบและคำนึงถึงบริบทของโลกยุคใหม่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการศึกษาไทย และเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการในศตวรรษที่ 21⁶

1.4 การใช้เทคโนโลยีและดิจิทัล ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทุกมิติของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา นเรศ สถิตยพงศ์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการบริหารจัดการศึกษาและการเรียนการสอนว่า เป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งยังตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในยุคใหม่ที่มีความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ นูแนน (Nunan) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีว่า เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ได้อย่างไม่จำกัด โดยไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและสถานที่ ในบริบทของประเทศไทย การนำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบการศึกษา เช่น การเรียนออนไลน์ การใช้แพลตฟอร์มการศึกษาดิจิทัล และการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) สำหรับผู้เรียนทุกช่วงวัย เทคโนโลยีเหล่านี้สามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงเนื้อหาและวิทยาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนยังช่วยปลูกฝังทักษะแห่งอนาคต เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน⁷

⁵ Rotherham & Willingham, 2009, p. 18.

⁶ Shulman, 1987, p. 3.

⁷ Nunan, 1999, p. 52.

1.5 การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนา ซึ่งต้องการการประสานงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ สรุศักดิ์ ปาเฮ เน้นว่า การสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในอนาคต เช่น ทักษะดิจิทัล การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในขณะเดียวกัน Richards กล่าวถึงบทบาทของการศึกษาในฐานะกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การศึกษาไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความรู้และทักษะ แต่ยังช่วยสร้างรากฐานทางวัฒนธรรมและความตระหนักในคุณค่าของความยั่งยืน แนวคิดนี้สอดคล้องกับบริบทของไทยที่มองว่าการศึกษาคือปัจจัยสำคัญในการพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เช่น การก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy) และเศรษฐกิจดิจิทัล การพัฒนาทักษะและความรู้ผ่านระบบการศึกษาที่มีคุณภาพจึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนในระยะยาว⁸

1.6 ความท้าทายและโอกาส ในบริบทของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ความท้าทายสำคัญยังคงเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่โลกาภิวัตน์ การเผชิญหน้ากับความเหลื่อมล้ำทางสังคม และการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกของชาติ ออร์นสไตน์ และฮันคินส์ (Ornstein & Hunkins) ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education) เป็นกลยุทธ์ที่สามารถช่วยสังคมไทยปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกาภิวัตน์ ทั้งยังเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน ยุคดิจิทัลนำเสนอโอกาสใหม่ ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่การสร้างโอกาสดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยนโยบายที่ครอบคลุมทุกภาคส่วน เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล การส่งเสริมความรู้ทางเทคโนโลยี และการสนับสนุนการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียม การปรับตัวในยุคนี้ยังต้องคำนึงถึงความหลากหลายของสังคมและการรักษามรดกทางวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความก้าวหน้ากับความยั่งยืน⁹ Brown เน้นว่า *การสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน* เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมในสังคม หลักสูตรที่ออกแบบมาอย่างเหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางโอกาสโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคน ไม่ว่าจะมาจากภูมิหลังทางเศรษฐกิจหรือสังคมที่แตกต่างกัน สามารถเข้าถึงการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ บราวน์ (Brown) ชี้ให้เห็นว่าการปรับปรุงหลักสูตรต้องเน้นความยืดหยุ่นและทันสมัย โดยใช้ข้อมูลเชิงลึกจากตลาดแรงงานและการวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มอาชีพในอนาคต เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเผชิญกับความท้าทายของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสามารถสร้างชีวิตที่มีคุณภาพได้ในระยะยาว¹⁰

จากที่กล่าวมา บริบทของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การแข่งขันในเวทีโลกที่เข้มข้นขึ้น และความไม่

⁸ Richards, 1998, p. 32.

⁹ Ornstein & Hunkins, 1998, p. 15.

¹⁰ Brown, 1995, p. 25.

เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยังคงเป็นปัญหาเรื้อรัง อย่างไรก็ตาม ความท้าทายเหล่านี้ยังเปิดโอกาสสำคัญในการสร้างความก้าวหน้าและความยั่งยืนหากสามารถปรับตัวและพัฒนาอย่างเหมาะสม แนวคิดและทฤษฎีจากนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในภาคธุรกิจ การพัฒนานวัตกรรมในกระบวนการผลิต และการสร้างนโยบายที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของสังคมไทยในระยะยาว นอกจากนี้ สังคมไทยควรมุ่งเน้นการลงทุนในด้านการศึกษา การวิจัยและพัฒนา และการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรทุกกลุ่ม โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ การสร้างสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนมีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้ การสนับสนุนความร่วมมือในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของสังคมในระยะยาว จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจละเลยได้

2. การเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมและดิจิทัล

การเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมและดิจิทัลเป็นหนึ่งในกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมไทยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของผู้คนในทุกระดับ การเปลี่ยนผ่านนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงสำคัญ ได้แก่ สังคมเกษตรกรรม สังคมอุตสาหกรรม และสังคมดิจิทัล ซึ่งในแต่ละช่วงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการผลิต การจ้างงาน และการใช้เทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด

2.1 การเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมที่พึ่งพาการผลิตสินค้าเกษตรเป็นหลัก โดยประชากรกว่า 80% ทำงานในภาคเกษตรกรรมและดำรงชีวิตอย่างพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ ภาคเกษตรกรรมไทยในอดีตมีลักษณะความเข้มแข็งในระดับชุมชนและท้องถิ่น โดยเน้นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการในประเทศ ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่มีความสำคัญทั้งในแง่การบริโภคและการส่งออก อีกทั้งยังสะท้อนถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยในยุคนั้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นขึ้นในช่วงทศวรรษ 2500 เมื่อรัฐบาลได้นำเสนอนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมเพื่อกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งเน้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิต และการเปิดรับการลงทุนจากต่างชาติ นโยบายนี้ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาการเกษตรมาสู่การพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมและการบริการ¹¹ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ระบบชลประทาน และพลังงาน มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความสะดวกในการขนส่งสินค้าและบริการ แต่ยังสร้างความมั่นคงทางด้านทรัพยากรน้ำและพลังงานสำหรับการผลิตในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ยังช่วยดึงดูดการลงทุนจากภาคเอกชน ส่งผลให้เกิดการสร้างงานใหม่ในพื้นที่อุตสาหกรรมมากขึ้น จึงนำไปสู่

¹¹ สุธี ประศาสน์เศรษฐ์, 2557, หน้า 45.

การย้ายถิ่นฐานของแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น จากข้อมูลของนิพนธ์ พัวพงศกร (2562) พบว่า ในช่วงปี 2510-2540 สัดส่วนของภาคเกษตรกรรมในเศรษฐกิจไทยลดลงจาก 30% ของ GDP เหลือเพียง 10% ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและการบริการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานสูง ความเปลี่ยนแปลงนี้แสดงถึงการพัฒนาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยจากภาคเกษตรกรรมสู่เศรษฐกิจที่เน้นภาคอุตสาหกรรมและบริการ¹²

2.2 จากสังคมอุตสาหกรรมสู่สังคมดิจิทัล การเข้าสู่ยุคดิจิทัลเริ่มต้นขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 และถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของสังคมมนุษย์ ผลมาจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ระบบอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมต่อผู้คนทั่วโลกให้เข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และบริการต่างๆ ได้ง่ายขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น สมาร์ทโฟน คลาวด์คอมพิวเตอร์ และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิต การทำงาน และการประกอบธุรกิจอย่างสิ้นเชิง ในด้านธุรกิจ การค้าขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ธุรกิจแบบดั้งเดิมต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังมีผลกระทบในเชิงสังคมและวัฒนธรรม ทำให้เกิดวิถีชีวิตใหม่ เช่น การเรียนรู้ออนไลน์ การทำงานทางไกล และการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นผลมาจากการพัฒนาดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง¹³ การใช้สมาร์ทโฟนและโซเชียลมีเดียกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ประชากรที่ครึ่งหนึ่งทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเริ่มเปลี่ยนบทบาทมาเป็นแรงงานที่มีทักษะดิจิทัล เช่น การทำงานในธุรกิจอีคอมเมิร์ซ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างเนื้อหาออนไลน์ ตัวอย่างหนึ่งที่ชัดเจนของการเปลี่ยนผ่านนี้คือการพัฒนาเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) ในภาคเกษตรกรรม แม้ว่าสังคมไทยจะเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคดิจิทัล แต่ภาคเกษตรกรรมยังคงมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โดรนเพื่อการสำรวจพื้นที่การเกษตรและระบบ IoT (Internet of Things) เพื่อควบคุมการชลประทาน ช่วยเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนอย่างมีนัยสำคัญ¹⁴

2.3 ตัวอย่าง โครงการ "สมาร์ทฟาร์ม" ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โครงการสมาร์ทฟาร์มในจังหวัดขอนแก่นถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม โครงการนี้มีเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนในภาคการเกษตร โดยได้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) ในการจัดการน้ำ การตรวจสอบสภาพอากาศแบบเรียลไทม์ และการเฝ้าระวังคุณภาพดิน เทคโนโลยีดังกล่าวช่วยให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลสำคัญผ่านสมาร์ทโฟนหรืออุปกรณ์อัจฉริยะอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลอุณหภูมิ ความชื้นในดิน หรือปริมาณน้ำฝน ทำให้สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนการเพาะปลูก การให้น้ำ หรือการใช้ปุ๋ยได้อย่างแม่นยำมากขึ้น นอกจากนี้ โครงการยังส่งเสริมให้เกิดการลงทุนการผลิตและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า อีกทั้งยังช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ถือเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ ในประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรในระดับชุมชนและระดับชาติ

¹² นิพนธ์ พัวพงศกร, 2567, หน้า 23.

¹³ ณัฐกฤตา นอบไทย และแพรวดา พุพพานิชย์พฤกษ์, 2566, หน้า 56.

¹⁴ Rigg et al., 2016, p. 122.

อย่างยั่งยืน¹⁵ โครงการดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาภาคการเกษตร โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถลดการใช้น้ำในพื้นที่การเกษตรได้ถึง 30% (วลีรัตน์, 2562) ด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาปรับใช้ ทำให้การเพาะปลูกมีความคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผลผลิตต่อไร่ยังเพิ่มขึ้นกว่า 20% ซึ่งช่วยยกระดับประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งโครงการยังช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน เช่น การใช้ระบบชลประทานอัตโนมัติและการนำเทคโนโลยีมาช่วยในกระบวนการเพาะปลูก ส่งผลให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลกำไรได้ในระยะยาว นอกจากนี้ ผลทางเศรษฐกิจแล้ว โครงการยังสนับสนุนการสร้างรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืนให้กับเกษตรกรในพื้นที่ สร้างเสถียรภาพในชีวิตความเป็นอยู่ และส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารในระดับชุมชนอีกด้วย¹⁶

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเปลี่ยนผ่านจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมและดิจิทัลสะท้อนถึงความสามารถของสังคมไทยในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้าง ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนที่ช่วยยกระดับมาตรฐานชีวิตของประชาชน เช่น การเพิ่มรายได้ ลดความยากจน และสร้างโอกาสใหม่ๆ ในตลาดแรงงาน การเปลี่ยนแปลงนี้ยังช่วยส่งเสริมความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ โดยทำให้เศรษฐกิจไทยมีความหลากหลายและมีศักยภาพในการแข่งขันในระดับสากลมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับภาคการผลิตและบริการอย่างใดก็ตาม เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านนี้มีความยั่งยืน รัฐบาลจำเป็นต้องสนับสนุนการลงทุนในเทคโนโลยีขั้นสูง พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการศึกษาและฝึกอบรมทักษะที่เหมาะสม และสร้างนโยบายที่ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และดิจิทัล พร้อมส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งและยั่งยืนในอนาคต

3 หน้าที่และสิทธิของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล พลเมืองไทยมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมดิจิทัลที่มีความยั่งยืนและปลอดภัย โดยการทำความเข้าใจหน้าที่และสิทธิในฐานะพลเมืองดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง หน้าที่และสิทธิเหล่านี้ครอบคลุมในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการเคารพสิทธิผู้อื่น การใช้งานเทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล และการเข้าถึงข้อมูลดิจิทัลที่เป็นธรรม

3.1 หน้าที่ของพลเมืองดิจิทัล มีหน้าที่สำคัญในการสร้างและรักษาสังคมออนไลน์ที่มีความรับผิดชอบและปลอดภัย หน้าที่เหล่านี้ประกอบด้วยการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม เช่น การไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ การเคารพสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่นในโลกออนไลน์ รวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดของแพลตฟอร์มต่างๆ นอกจากนี้ พลเมืองดิจิทัลยังมีหน้าที่ในการรับรู้และป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ เช่น การระวังข้อมูลส่วนตัวไม่ให้รั่วไหล และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลก่อนการเผยแพร่หรือแชร์ เพื่อป้องกันการกระจายข่าวปลอม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ก็เป็นอีกหนึ่งหน้าที่ที่สำคัญ เช่น การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อสนับสนุนประเด็นสังคมที่เป็นประโยชน์ และการสร้างสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่ส่งเสริมความร่วมมือและ

¹⁵ Ibid., p. 123.

¹⁶ วลีรัตน์ สุวรรณพานิช, 2562, หน้า 12.

การเรียนรู้ร่วมกัน พลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพจะต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยี พัฒนาศักยภาพการคิดเชิงวิพากษ์ และมีความรับผิดชอบต่อการกระทำในโลกดิจิทัล เพื่อสร้างสังคมออนไลน์ที่มีความยั่งยืนและปลอดภัยสำหรับทุกคน

3.1.1 การเคารพสิทธิผู้อื่นในโลกออนไลน์ พลเมืองดิจิทัลมีหน้าที่สำคัญในการเคารพสิทธิของผู้อื่นบนโลกออนไลน์ ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมดิจิทัล การเคารพสิทธิรวมถึงการไม่เผยแพร่ข้อมูลที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เช่น ข้อมูลส่วนตัวหรือภาพถ่ายที่ไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวและชื่อเสียงของบุคคล¹⁷ การหลีกเลี่ยงการสร้างหรือเผยแพร่เนื้อหาที่มีความเกลียดชัง ส่งเสริมความรุนแรง หรือสร้างความแตกแยกในสังคมก็เป็นอีกหนึ่งข้อปฏิบัติที่สำคัญ เนื่องจากเนื้อหาดังกล่าวอาจทำให้เกิดความเสียหายทั้งในระดับบุคคลและสังคมโดยรวม การกระทำที่ไม่เหมาะสมในโลกดิจิทัลยังอาจขัดต่อกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้เผยแพร่ข้อมูลเท็จ ข้อมูลผิดกฎหมาย หรือข้อมูลที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือประเทศ บทลงโทษนี้เป็นการสร้างความตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำในโลกดิจิทัล ดังนั้น การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีจึงไม่เพียงแต่เป็นการเคารพกฎหมายเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมความสงบสุข ความเท่าเทียมและความรับผิดชอบต่อชุมชนออนไลน์ด้วย การใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรมจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล¹⁸

3.1.2 การใช้งานเทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ การใช้งานเทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันและการทำงาน การใช้งานเทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัยในโลกออนไลน์ แต่ยังเป็น การสร้างสังคมที่มีจริยธรรมและความน่าเชื่อถือ ตัวอย่างสำคัญคือการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลก่อนเผยแพร่ เพื่อหลีกเลี่ยงการกระจายข่าวสารที่ไม่ถูกต้องหรือบิดเบือน การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมดิจิทัลยังรวมถึงการเคารพในทรัพย์สินทางปัญญา เช่น การไม่ดาวน์โหลดซอฟต์แวร์หรือเนื้อหาที่ละเมิดลิขสิทธิ์ การไม่ใช้โปรแกรมที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นส่วนตัวโดยไม่ได้รับความยินยอม นอกจากนี้ การใช้งานเทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบยังหมายถึงการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองและผู้อื่น เช่น การตั้งค่าความปลอดภัยบนอุปกรณ์และแพลตฟอร์มต่าง ๆ รวมถึงการไม่เปิดเผยข้อมูลสำคัญในที่สาธารณะโดยไม่จำเป็น การปฏิบัติในลักษณะนี้ไม่เพียงช่วยลดความเสี่ยงจากการถูกโจรกรรมทางไซเบอร์ แต่ยังสร้างความไว้วางใจในสังคมออนไลน์อีกด้วย ดังนั้น การใช้งานเทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบจึงไม่ใช่เพียงหน้าที่ของบุคคล แต่เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมดิจิทัลที่ยั่งยืนและมีจริยธรรมสำหรับทุกคน¹⁹

3.1.3 การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ในยุคปัจจุบันที่การโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคลกลายเป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อความปลอดภัยทางไซเบอร์ พลเมืองทุกคนจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันข้อมูลส่วนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ การตั้งรหัสผ่านที่ปลอดภัยถือเป็นหนึ่งในขั้นตอนพื้นฐานที่สำคัญ ควรเลือกใช้รหัสผ่านที่มีความซับซ้อน ประกอบด้วยอักขระตัวพิมพ์ใหญ่

¹⁷ สุภัทรชัย สีสะไบ และคณะ, 2566, หน้า 45.

¹⁸ Ibid. p. 48.

¹⁹ ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ และคณะ, 2564, หน้า 22.

ตัวพิมพ์เล็ก ตัวเลข และสัญลักษณ์พิเศษ และหลีกเลี่ยงการใช้รหัสผ่านเดิมซ้ำในหลายบัญชี นอกจากนี้ การระมัดระวังในการแชร์ข้อมูลส่วนบุคคลบนสื่อสังคมออนไลน์ก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน ควรหลีกเลี่ยงการเผยแพร่ข้อมูลที่ละเอียดอ่อน เช่น หมายเลขบัตรประชาชน หมายเลขโทรศัพท์ หรือข้อมูลทางการเงิน โดยเฉพาะในที่สาธารณะ อีกทั้งควรตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่ร้องขอข้อมูลส่วนบุคคลก่อนให้ข้อมูลทุกครั้ง การใช้งานโปรแกรมป้องกันไวรัสและการอัปเดตระบบปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอสามารถช่วยลดความเสี่ยงในการถูกโจมตีจากมัลแวร์หรือแฮกเกอร์ การสำรองข้อมูลสำคัญเป็นประจำยังเป็นวิธีการที่ช่วยลดความเสียหายในกรณีที่ข้อมูลถูกโจรกรรมหรือสูญหาย ด้วยการตระหนักรู้และปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าว พลเมืองสามารถปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของตนและลดโอกาสที่จะตกเป็นเหยื่อของการโจรกรรมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ²⁰

3.2 สิทธิของพลเมืองดิจิทัล สิทธิของพลเมืองดิจิทัลเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนควรได้รับในยุคของเทคโนโลยีและการเชื่อมต่อที่ครอบคลุมทั่วโลก ประกอบด้วยสิทธิในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นพื้นฐานของการศึกษา การทำงาน และการสื่อสาร สิทธิในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลหรือความเป็นส่วนตัว (privacy) เพื่อให้ผู้ใช้งานมั่นใจว่าข้อมูลจะไม่ถูกละเมิดโดยไม่ได้รับอนุญาต สิทธิในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในสภาพแวดล้อมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์โดยไม่ต้องกลัวการถูกคุกคามหรือจำกัด และสิทธิในการได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและหลากหลาย นอกจากนี้ พลเมืองดิจิทัลยังควรได้รับการศึกษาด้านดิจิทัล (digital literacy) เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์ สิทธิในการปกป้องจากภัยคุกคามออนไลน์ เช่น การกลั่นแกล้งในโลกไซเบอร์ (cyberbullying) และการหลอกลวง (fraud) ตลอดจนสิทธิในการเข้าถึงโอกาสที่เท่าเทียมในสภาพแวดล้อมดิจิทัล เช่น โอกาสทางธุรกิจ การเรียนรู้ และการสร้างสรรค์ผลงาน การเคารพสิทธิของพลเมืองดิจิทัลจึงเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างสังคมดิจิทัลที่ยั่งยืนและความเท่าเทียมสำหรับทุกคน

3.2.1 สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล พลเมืองทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นธรรม โปร่งใส และปลอดภัย ซึ่งรวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น ข้อมูลด้านสุขภาพ การศึกษา สิทธิแรงงาน และข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นสิทธิที่สำคัญสำหรับการเสริมสร้างความเท่าเทียมในสังคม และการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐอย่างโปร่งใส การสนับสนุนสิทธินี้ได้รับการรับรองโดย *พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540* ซึ่งกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐโดยสามารถร้องขอข้อมูลจากหน่วยงานราชการได้ ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวต้องเป็นข้อมูลที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ หรือกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น การเข้าถึงข้อมูลอย่างเสรีเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล เช่น การเลือกบริการทางสุขภาพที่เหมาะสมกับตนเอง การทำความเข้าใจสิทธิที่ควรได้รับในสถานที่ทำงาน หรือการเข้าถึงข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ การที่ประชาชนสามารถใช้สิทธินี้ได้อย่างเต็มที่ ยังช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยและความน่าเชื่อถือของภาครัฐอีกด้วย²¹

²⁰ อุษา บั๊กกันส์, 2564, หน้า 30.

²¹ จุลิน เทียนไทย, 2565, หน้า 12.

3.2.2 สิทธิในการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายที่สำคัญในประเทศไทยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนไทย โดยประชาชนมีสิทธิที่จะควบคุมและปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของตนจากการใช้งานโดยไม่ได้รับอนุญาต กฎหมายนี้กำหนดให้องค์กรและบริษัทที่ทำการรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เข้มงวดในด้านความปลอดภัย ความโปร่งใส และการเก็บรักษาข้อมูล องค์กรที่เกี่ยวข้องต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อนดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่จะมีข้อยกเว้นตามกฎหมาย เช่น การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยทางข้อมูล เช่น การเข้ารหัสข้อมูล การตรวจสอบการเข้าถึง และการจัดเก็บข้อมูลในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย หากองค์กรไม่ปฏิบัติตาม อาจถูกลงโทษทั้งในรูปแบบของค่าปรับและความรับผิดชอบทางแพ่งหรืออาญา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่รัฐให้กับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการรักษาความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายนี้ยังเป็นก้าวสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยสอดคล้องกับมาตรฐานสากลในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล²²

3.2.3 สิทธิในการแสดงความคิดเห็น ในยุคดิจิทัล การแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีบนแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น โซเชียลมีเดีย เป็นสิทธิที่สำคัญของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย สิทธินี้สะท้อนถึงการเคารพในความคิดและความคิดเห็นที่หลากหลายของบุคคล รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคม ตัวอย่างของกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทผู้อื่น การเผยแพร่ข้อมูลเท็จที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือสังคม และการกระทำที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ นอกจากนี้ การแสดงความคิดเห็นต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือส่งเสริมความเกลียดชัง อันอาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือการแตกแยกในสังคม ในยุคที่ข้อมูลและการสื่อสารเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การมีความรับผิดชอบต่อการแสดงความคิดเห็นบนโลกดิจิทัลจึงเป็นสิ่งสำคัญ การส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและปลอดภัยสำหรับทุกคน²³

3.3 ตัวอย่าง การใช้เทคโนโลยีในการปกป้องสิทธิทางดิจิทัล โครงการเรียนรู้ดิจิทัลปลอดภัย (Digital Safety Education) ที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันพระปกเกล้าเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปกป้องสิทธิทางดิจิทัลของประชาชนในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน โครงการนี้มีเป้าหมายหลักในการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย โดยเน้นเรื่องการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การตั้งรหัสผ่านที่ปลอดภัย และการหลีกเลี่ยงการแชร์ข้อมูลสำคัญในที่สาธารณะ นอกจากนี้ยังมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากภัยคุกคามออนไลน์ เช่น การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต (phishing) และการเผชิญกับข่าวปลอม (fake news) กิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการนี้มีตั้งแต่การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในสถานศึกษา การเผยแพร่เนื้อหาทางออนไลน์ผ่านสื่อสังคม ไปจนถึงการสร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ

²² Ibid. p. 15.

²³ Shany, 2023, p. 6.

เพื่อให้คำแนะนำแก่ประชาชน ผลลัพธ์ในปีแรกแสดงให้เห็นว่าโครงการนี้สามารถลดจำนวนผู้ตกเป็นเหยื่อการคุกคามทางออนไลน์ได้ถึง 40% ซึ่งถือเป็นความสำเร็จที่แสดงถึงความสำคัญของการให้ความรู้และการสร้างภูมิคุ้มกันทางดิจิทัลให้แก่สังคมในวงกว้าง โครงการนี้จึงเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความปลอดภัยและยกระดับสิทธิทางดิจิทัลในประเทศไทย²⁴

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า หน้าที่และสิทธิของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัลมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคมให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมในทุกมิติของชีวิต การส่งเสริมความรู้และทักษะด้านการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีความรับผิดชอบจึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำสามารถนำไปสู่โอกาสใหม่ ๆ ในการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและสังคม อย่างไรก็ตาม หากขาดความตระหนักรู้และความรับผิดชอบในการใช้งาน ย่อมเกิดความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เช่น การรั่วไหลของข้อมูล การถูกโจมตีทางไซเบอร์ หรือการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ผิดจรรยาบรรณ ซึ่งอาจส่งผลเสียหายทั้งต่อบุคคล องค์กร และประเทศชาติ ในยุคที่ข้อมูลกลายเป็นทรัพยากรสำคัญ การพัฒนาโครงการที่เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับดิจิทัลปลอดภัย เช่น การจัดอบรม การสัมมนา หรือกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยีและความปลอดภัยในโลกออนไลน์ มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองดิจิทัล ตัวอย่างเช่น การรักษาความเป็นส่วนตัวในโลกออนไลน์ การป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ และการปกป้องสิทธิของพลเมืองในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิในการแสดงออกและสิทธิในความเป็นส่วนตัว นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการใช้งานเทคโนโลยีในเชิงสร้างสรรค์และยั่งยืน อันเป็นการลดปัญหาการใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิดและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในยุคดิจิทัลจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและปลอดภัยในอนาคต พลเมืองที่มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด จะสามารถรักษาความมั่นคงของข้อมูล ปกป้องสิทธิของตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งส่งเสริมสังคมไทยให้ก้าวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

4 กระบวนการพัฒนาการของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลให้สังคมไทยเผชิญกับการพัฒนาในหลากหลายมิติ ตั้งแต่เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ไปจนถึงวัฒนธรรม โลกาภิวัตน์ได้เร่งให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างประเทศต่าง ๆ ผ่านการค้าระหว่างประเทศ การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี กระบวนการพัฒนาการของสังคมไทยในยุคนี้เน้นการปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกโดยยังคงรักษาเอกลักษณ์และความยั่งยืน²⁵

4.1 กระบวนการพัฒนาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ เกิดขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่รวดเร็ว การเปิดรับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้ไทยสามารถเชื่อมต่อกับตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล การค้าออนไลน์ และการขยายตัวของภาคบริการ การเคลื่อนย้ายของแรงงาน ทู และสินค้ามีบทบาทสำคัญในกระบวนการนี้ ขณะเดียวกัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนระหว่าง

²⁴ ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ และคณะ, 2564, หน้า 36.

²⁵ บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2559, หน้า 4.

ประเทศสร้างความท้าทายต่อการรักษาอัตลักษณ์และความเป็นไทย นอกจากนี้ การพัฒนาสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ยังเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเท่าเทียมในสังคม ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา การรับมือกับปัญหาสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องให้ความสนใจ กระบวนการพัฒนานี้จึงต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมเพื่อสร้างสังคมไทยที่เข้มแข็งและพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต

4.1.1 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ได้เปิดโอกาสให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวผ่านการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนจากต่างชาติ ภาคการผลิตของไทย โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเกษตรและการส่งออก มีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ตาม การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจยังนำมาซึ่งความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนในเมืองและชนบท เนื่องจากการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสที่ไม่เท่าเทียม²⁶ การพัฒนาเศรษฐกิจในยุคนี้ต้องมุ่งเน้นไปที่เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นแนวทางที่พยายามลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนความยั่งยืน ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ²⁷

4.1.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในแง่สังคม โลกาภิวัตน์ส่งผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนอย่างลึกซึ้ง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อดิจิทัลช่วยสร้างโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะของคนรุ่นใหม่ อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติอาจส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้สังคมต้องเผชิญกับความท้าทายในการรักษาอัตลักษณ์ไทย²⁸

4.1.3 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติของไทยได้รับผลกระทบจากการพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์ ความต้องการใช้ทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศนำไปสู่การตัดไม้ทำลายป่าและการใช้ที่ดินอย่างไม่ยั่งยืน แนวทางการจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน เช่น การฟื้นฟูป่าไม้ในภาคเหนือของไทย เป็นหนึ่งในตัวอย่างที่ช่วยลดผลกระทบและสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม²⁹

4.2 ตัวอย่าง โครงการพัฒนาพลังงานทดแทนในภาคชนบท หนึ่งในตัวอย่างที่ชัดเจนของการพัฒนาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์คือ “โครงการพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อชุมชน” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทยร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศ โครงการนี้มุ่งเน้นการติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์ในพื้นที่ชนบทที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ เป้าหมายคือการส่งเสริมการเข้าถึงพลังงานที่สะอาดและลดการพึ่งพาพลังงานฟอสซิล ผลลัพธ์ของโครงการพบว่า ชุมชนที่ได้รับการติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์สามารถลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานได้ถึง 30% และยังช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ถึง 10,000 ตันต่อปี (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2559)³⁰ โครงการนี้ยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชนบท และเป็นตัวอย่างที่ดีของการพัฒนาที่คำนึงถึงความยั่งยืน

²⁶ สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2560, หน้า 46.

²⁷ Ibid., p. 48.

²⁸ จิราภรณ์ ศรีสมบัติ, 2561, หน้า 100.

²⁹ Ibid., p. 102.

³⁰ บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2559, หน้า 12.

4.3 ความท้าทายและแนวทางแก้ไข แม้ว่ากระบวนการพัฒนามาจะนำมาซึ่งโอกาส แต่ก็ยังมีความท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การทำลายสิ่งแวดล้อม และการสูญเสียอัตลักษณ์ท้องถิ่น แนวทางแก้ไขที่เหมาะสมต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ภาคเอกชน และประชาชน เช่น การส่งเสริมเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วม (Inclusive Economy) และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและเต็มไปด้วยความหลากหลายในการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ โลกาภิวัตน์ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจที่เน้นการเปิดตลาดเสรี การลงทุนจากต่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอุตสาหกรรม ด้านสังคมที่มีการหลอมรวมวัฒนธรรมจากทั่วโลกผ่านการสื่อสารและเทคโนโลยี และด้านสิ่งแวดล้อมที่ต้องเผชิญกับผลกระทบจากการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ และมลภาวะที่เพิ่มขึ้น ความท้าทายเหล่านี้นำไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับความยั่งยืนของสังคมไทยในระยะยาว การพัฒนาที่ยั่งยืนกลายเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ การรักษาสีงแวดล้อม และการอนุรักษ์วัฒนธรรม เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชากรในปัจจุบันได้โดยไม่กระทบต่อศักยภาพของคนรุ่นหลัง การพัฒนานี้จำเป็นต้องคำนึงถึงความเสมอภาคในการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ อนาคตของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ให้เกิดผลจริง ผ่านการกำหนดนโยบายที่เหมาะสม การพัฒนานวัตกรรม และการส่งเสริมความตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมไทยร่วมกับการปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างสมดุลและสร้างสรรค์

5 แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน

กระบวนการวางแผนและพัฒนากลยุทธ์เป็นแนวทางสำคัญในการบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จ โดยกระบวนการนี้ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนที่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องในลักษณะวงจร เพื่อให้การปรับปรุงและพัฒนา มีความยั่งยืนและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ดังนี้

1) การวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กร โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เช่น การประเมินโอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารมีข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

2) การกำหนดเป้าหมาย เป็นการกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกหน่วยงานมีทิศทางเดียวกัน และเป้าหมายเหล่านี้ต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) ขององค์กร

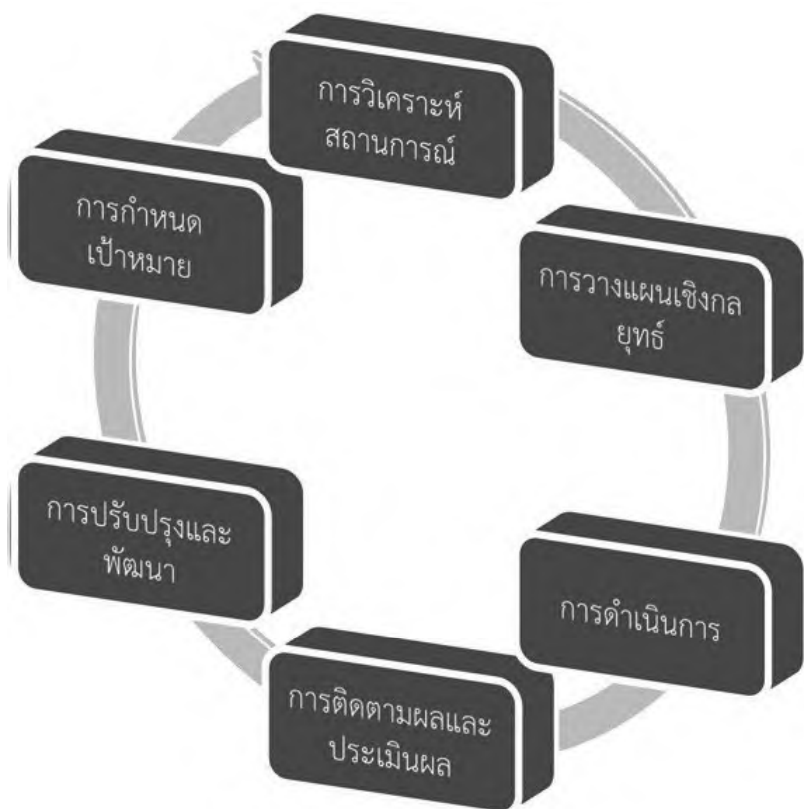
3) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ขั้นตอนนี้เป็นการจัดทำแผนปฏิบัติการ โดยระบุวิธีการ ขั้นตอนที่ต้องดำเนินการ และทรัพยากรที่จำเป็น เช่น งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล หรือเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) **การดำเนินการ** นำแผนที่ได้วางไว้มาปฏิบัติจริง โดยต้องมุ่งเน้นการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม มีความชัดเจน และสอดคล้องกับแผนที่วางไว้

5) **การติดตามผลและประเมินผล** ทำการติดตามความคืบหน้าของงาน และวัดผลการทำงานว่าได้ผลลัพธ์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่ พร้อมทั้งระบุจุดที่ต้องแก้ไขปรับปรุง

6) **การปรับปรุงและพัฒนา** จากผลการประเมิน วิเคราะห์ข้อบกพร่องและจุดที่ควรปรับปรุง เพื่อพัฒนาแผนกลยุทธ์ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กระบวนการนี้เป็นวงจรที่สามารถทำซ้ำได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและปรับปรุงกลยุทธ์อย่างสม่ำเสมอ องค์กรจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ นอกจากนี้ กระบวนการนี้ยังส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายระยะยาว ทั้งในด้านการเติบโต ความมั่นคง และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสังคมอย่างยั่งยืนในอนาคต แสดงได้ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1: วงจรการวางแผนและพัฒนากลยุทธ์

ตารางที่ 1: ความสอดคล้องกันในกระบวนการบริหารสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

ขั้นตอน	รายละเอียด
การกำหนดเป้าหมาย (Define Objectives)	1. ระบุวัตถุประสงค์หลักของกระบวนการให้ชัดเจน 2. กำหนดผลลัพธ์ที่คาดหวังในรูปแบบที่วัดผลได้ 3. ตัวอย่าง ในการพัฒนาชุมชน เป้าหมายอาจเป็นการเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 20% ภายใน 5 ปี
การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis)	1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกระบวนการ 2. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) 3. ตัวอย่าง วิเคราะห์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนที่สามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ
การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning)	1. สร้างแผนงานที่ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยที่สอดคล้องกับเป้าหมาย 2. ระบุทรัพยากรที่จำเป็น (บุคลากร งบประมาณ และเวลา) 3. ตัวอย่าง จัดทำโครงการอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิต
การดำเนินการ (Implementation)	1. ลงมือปฏิบัติตามแผนงานอย่างเป็นระบบ 2. ตรวจสอบความคืบหน้าอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย 3. ตัวอย่าง ติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์ในพื้นที่ชนบท และอบรมชุมชนเรื่องการบำรุงรักษา
การติดตามผลและ ประเมินผล (Monitoring and Evaluation)	1. เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความคืบหน้าและวิเคราะห์ประสิทธิผลของกระบวนการ 2. ประเมินผลลัพธ์โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด 3. ตัวอย่าง ประเมินรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในชุมชนหลังจากดำเนินโครงการ
การปรับปรุงและพัฒนา (Continuous Improvement)	1. ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลเพื่อปรับปรุงกระบวนการ 2. เพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนในระยะยาว 3. ตัวอย่าง ปรับกลยุทธ์ในการอบรมให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของชุมชน

จากตารางที่ 1 แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกันในกระบวนการใด ๆ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้วยการวางแผนที่ชัดเจนและเป็นระบบ จะช่วยให้ทุกคนในทีมงานมีความเข้าใจตรงกัน ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน โดยเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ ซึ่งจะเป็นทิศทางในการดำเนินงานทั้งหมด จากนั้นวิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ และระยะเวลา เพื่อให้การจัดสรรงานสอดคล้องกับศักยภาพและความเหมาะสมของทีมงาน เมื่อเข้าสู่ขั้นตอนการดำเนินงาน ควรมีการติดตามความคืบหน้าอย่างสม่ำเสมอผ่านการประชุมหรือรายงานสถานการณ์ เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ หากพบปัญหา ควรมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์หรือแนวทางการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ในขั้นตอนสุดท้าย การทบทวนและประเมินผลจะช่วยให้ทีมสามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุง เพื่อพัฒนากระบวนการในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น การเก็บรวบรวมข้อมูล

และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างบทเรียนและแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพต่อไป การเชื่อมโยงขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่ชัดเจนจะช่วยให้กระบวนการดำเนินงานมีความลื่นไหล เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว

กระบวนการพัฒนาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องอาศัยการวางแผนและดำเนินงานที่มีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาให้ประสบความสำเร็จนั้นควรมีขั้นตอนที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกมิติ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับชุมชนในชนบท ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพของคนในพื้นที่ที่ยังขาดแคลนโอกาสในยุคดิจิทัล กระบวนการเริ่มต้นด้วยการ กำหนดเป้าหมาย เช่น การพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อให้ชุมชนสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของตนเองได้อย่างยั่งยืน จากนั้นทำการ วิเคราะห์สถานการณ์ ในพื้นที่ชนบทเพื่อทำความเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เช่น ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และความรู้เดิมของประชาชน ต่อมาคือ การวางแผนโครงการ ที่มีการออกแบบหลักสูตรอบรมและกิจกรรมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่และการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อวางแผนเสร็จสิ้น จะเข้าสู่ขั้นตอน ลงมือปฏิบัติ เช่น การจัดอบรม การมอบอุปกรณ์ดิจิทัล และการให้คำปรึกษา จากนั้นจึงมีการ ติดตามผล โดยประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการและผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ สุดท้ายคือการ ปรับปรุงโครงการ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการติดตามผลมาปรับเปลี่ยนแนวทางให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การใช้ขั้นตอนเหล่านี้ช่วยสร้างกระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบ เชื่อมโยงกัน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

6 บทสรุป

การพัฒนาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่เต็มไปด้วยโอกาสและความท้าทาย การเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรมโลกได้สร้างการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ตั้งแต่เศรษฐกิจ สังคม ไปจนถึงสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การค้า และการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ทำให้ไทยต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อแข่งขันและรักษาความมั่นคงในสังคม ความสำเร็จของการพัฒนาขึ้นอยู่กับความสามารถในการรักษาสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับความยั่งยืนในระยะยาว ประเทศไทยได้แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในหลายด้าน เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว การส่งเสริมพลังงานทดแทน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน โครงการต่าง ๆ เช่น การติดตั้งพลังงานแสงอาทิตย์ในพื้นที่ชนบทช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน พร้อมกันนั้นยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการศึกษาและเทคโนโลยีดิจิทัลในระดับชาติช่วยเสริมสร้างศักยภาพให้กับประชากร โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของอนาคต อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญยังคงอยู่ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การสูญเสียวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดการผลกระทบจากการพัฒนาที่ยังไม่ทั่วถึง เช่น การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วที่อาจทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องแก้ไขผ่านการร่วมมือระหว่างรัฐบาล ภาคเอกชน และประชาชน การวางแผนและดำเนินนโยบายที่โปร่งใสและมีส่วนร่วม พร้อมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเป็นสิ่งจำเป็น การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ทักษะสมัยใหม่ให้กับประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน จะช่วยให้ประเทศพร้อมรับมือกับ

ความเปลี่ยนแปลงในอนาคต การมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นหนทางสำคัญในการสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนที่ดีในทุกมิติของสังคมไทย เพื่อให้สามารถเป็นส่วนหนึ่งของโลกที่มีความยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์

7 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่าประเทศไทยได้ก้าวหน้าในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายมิติอย่างมีนัยสำคัญ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งสู่ความยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทน เช่น โครงการพลังงานแสงอาทิตย์ในพื้นที่ชนบท โครงการเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดต้นทุนด้านพลังงาน แต่ยังเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ห่างไกล โดยส่งเสริมการเข้าถึงพลังงานที่มีความมั่นคงและยั่งยืน นอกจากนี้ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในประเทศไทยยังได้รับการปรับปรุง เช่น การฟื้นฟูป่าไม้และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการใช้ในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังเผชิญกับปัญหาและความท้าทายที่ต้องให้ความสำคัญ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ยังคงมีอยู่ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในชนบทที่ประชาชนยังขาดโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าถึงทรัพยากรดิจิทัลที่ไม่เท่าเทียมระหว่างชนบทและเมืองเป็นอีกประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนา ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในระดับชุมชนจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ยังสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ข้อเสนอแนะสำคัญคือการพัฒนาเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วม (Inclusive Economy) โดยรัฐบาลควรสร้างโอกาสให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น การส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษา การฝึกอบรมทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถปรับตัวและแข่งขันในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการวางแผนและดำเนินนโยบาย จะช่วยสร้างแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกภาคส่วน ส่งเสริมการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความมั่นคงในระยะยาวให้กับสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์

8 คำถาม

การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) มีความสำคัญต่อสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์อย่างไร?

แนวคำตอบ การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) มีความสำคัญต่อสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์เพราะเป็นแนวทางที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาว โดยเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการส่งเสริมพลังงานทดแทน ตัวอย่างเช่น การใช้พลังงานแสงอาทิตย์และการอนุรักษ์ป่าไม้ในพื้นที่ชนบท ซึ่งไม่เพียงช่วยรักษาสีเขียวแต่ยังเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน และช่วยให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลก ทั้งในด้านการค้าระหว่างประเทศและการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติที่มุ่งเน้นความยั่งยืน จากที่กล่าวมา เศรษฐกิจสีเขียวจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่าง

การเติบโตทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยในยุคโลกาภิวัตน์

9 อ้างอิง

ภาษาไทย

- จิราภรณ์ ศรีสมบัติ. (2561). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาการจัดการป่าไม้ในภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารวิจัยสังคม*, 11(3), 99-112.
- จุลนี เทียนไทย. (2565). *หยั่งอนาคตชาติ เข้าใจ “อัตลักษณ์ชาติดิจิทัลไทย”*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิดดา ภูงษ์ทอง. (2561). การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: ความท้าทายของผู้สอนในระดับอุดมศึกษา. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 24(1), 163-182.
- ณัฐฤตา นอบไทย และแพรวดาว พุพานิชย์พฤกษ์. (2566). อนาคตภาคเกษตรกรรมไทย ภาพฉากทัศน์ของปัญหาอุปสรรค และมุมมองวิธีแก้ไขปัญหที่เหมาะสม. *สถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา (IPPD)*.
- นเรศ สติยพงศ์. (2561). การประกันคุณภาพโรงเรียนยุคการศึกษาประเทศไทย 4.0 และศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 46(3), 345-364.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2527). *ปากไก่และใบเรือ: รวมความเรียงว่าด้วยวรรณกรรม และประวัติศาสตร์ต้นรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์.
- นิพนธ์ พัวพงศกร. (2567). *การตั้งหลักใหม่ภาคเกษตรไทยในอนาคต*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2559). การพัฒนาที่ยั่งยืน: แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 4(2), 1-15.
- เบญจวรรณ พงศ์มณีวาน. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 3(2), 209-222.
- วลีรัตน์ สุวรรณพานิช. (2562). การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเกษตร: ผลตอบแทนและความคุ้มค่า. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเกษตร*, 37(1), 1-15.
- วิลโลห์ รัตนะเพียรธัมมะ. (2559). นวัตกรรมการศึกษาในการพัฒนาทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21. *วารสารร่วมพฤษภา มหาวิทยาลัยเกริก*, 34(3), 1-15.
- ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์, ศรีณยุ หมั่นทรัพย์ และจารุวรรณ แก้วมะโน. (2564). *ความเป็นพลเมือง: บทสำรวจสถานะความเป็นพลเมืองกับการรู้ดิจิทัล*. สถาบันพระปกเกล้า.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2560). เศรษฐกิจสีเขียว: แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*, 35(1), 45-60.
- สุธี ประศาสน์เศรษฐ. (2557). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยปัญหาเกษตรกรรมและการเปลี่ยนผ่านด้านเกษตรกรรม บทสำรวจเบื้องต้น. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 2(2), 43-77.
- สุภัทรชัย สีสะใบ, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ และพระปลัดระพิน พุทธิสารโ. (2566). *การพัฒนาศักยภาพเยาวชนไทยสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในสังคมวิถีใหม่*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). บรรลุผลของการปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(2), 3-11.
- อดุลย์ วงศ์ศรีคุณ. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21: ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 8(1), 1-10.
- อุษา บักกิ้นส์. (2564). *พลเมืองฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล*. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Brown, J. D. (1995). *The elements of language curriculum*. New York: Heinle and Heinle.
- Brundtland, G. H. (1987). *Our common future: Report of the World Commission on Environment and Development*. Oxford University Press.
- Nunan, D. (1999). *Second language teaching & learning*. Boston: Heinle and Heinle.
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (1998). *Curriculum foundations, principles, and issues* (3rd ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Pearce, D., Markandya, A., & Barbier, E. B. (1989). *Blueprint for a green economy*. Earthscan.
- Richards, J. C. (1998). *Beyond training: Perspectives on language teacher education*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rigg, J., Salamanca, A., & Thompson, E. C. (2016). The puzzle of East and Southeast Asia's persistent smallholder: Is small still beautiful? *Journal of Rural Studies*, 43, 118–133.
- Rotherham, A. J., & Willingham, D. (2009). 21st century skills: The challenges ahead. *Educational Leadership*, 67(1), 16–21.
- Shany, Y. (2023). Digital rights and the outer limits of international human rights law. *German Law Journal*, 24(3), 1–20.
- Shulman, L. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1–22.

หน่วยที่ 2

ปัญหามูลฐานของการพัฒนาชุมชนสู่สังคมยั่งยืน

เค้าโครงเนื้อหา

1. บทนำ

- ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน
- ความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทของสังคมไทย

2. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในบริบทโลก

- ความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- การเชื่อมโยงความยั่งยืนในระดับโลกกับท้องถิ่น

3. บทบาทประชาคมเมืองและการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

- การพัฒนาเมืองอัจฉริยะเพื่อสร้างความยั่งยืนในชุมชน
- การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาคม

4. การเมืองกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคดิจิทัล

- ความท้าทายในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคดิจิทัล
- การใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. แนวคิด และกระบวนการสร้างขั้นตอนที่สอดคล้องกัน

- แนวทางการพัฒนาชุมชนและการส่งเสริมความยั่งยืน
- การใช้เทคโนโลยีในการจัดการความยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

6. บทสรุป

- สรุปปัญหาหลักที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน
- แนวทางการพัฒนาให้มีความยั่งยืนในอนาคต

7. อภิปรายผลหรือข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการพัฒนาชุมชน
- การจัดการปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาชุมชนในสังคมยุคดิจิทัล

8. คำถามท้ายหน่วย

- คำถามเพื่อการอภิปรายเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในสังคมยั่งยืน
- คำถามที่เชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีและการปฏิบัติจริง

แนวคิด

1. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและผลกระทบระยะยาว
2. การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคดิจิทัลช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. การพัฒนาเมืองอัจฉริยะโดยใช้เทคโนโลยีสามารถเพิ่มความยั่งยืนในชุมชนได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของประชาคมเมืองและเทคโนโลยีในพัฒนาเมืองอัจฉริยะ
3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคดิจิทัล

หน่วยที่ 2

ปัญหามูลฐานของการพัฒนาชุมชนสู่สังคมยั่งยืน

การพัฒนาชุมชนสู่สังคมยั่งยืนเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่สมดุลในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การพัฒนานี้มักเผชิญกับปัญหามูลฐานที่ทำทลายซึ่งส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงชุมชนสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง หนึ่งในปัญหาที่พบได้ทั่วไปคือความไม่เท่าเทียมกันในด้านทรัพยากรและโอกาส เช่น การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ การเข้าถึงการศึกษา และบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ ปัญหาเหล่านี้ทำให้ชุมชนขาดความพร้อมในการพัฒนาตนเองและสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคง นอกจากนี้ ความไม่ตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การเสื่อมโทรมของที่ดินและมลพิษ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ยั่งยืนยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและความไม่เข้มแข็งในระบบการปกครองท้องถิ่นเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ความพยายามในการพัฒนาชุมชนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันและการดำเนินการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จากที่กล่าวมา การแก้ไขปัญหามูลฐานเหล่านี้ถือเป็นก้าวแรกที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคนในชุมชน

1 บทนำ

การพัฒนาชุมชนให้ก้าวไปสู่สังคมที่ยั่งยืนเป็นเป้าหมายที่สำคัญในยุคปัจจุบัน โดยมีความเกี่ยวข้องกับ การแก้ไขปัญหามูลฐานที่ชุมชนต้องเผชิญ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การขาดแคลนทรัพยากร และการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงแต่จำกัดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน แต่ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ ปัญหาสำคัญประการแรกคือ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสที่ไม่เท่าเทียม กลุ่มประชากรที่ยากจนมักเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษา การฝึกทักษะอาชีพ และบริการสาธารณสุข ปัญหานี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขผ่านนโยบายที่มุ่งเน้นการกระจายรายได้และทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ประการที่สองคือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างยั่งยืน หลายพื้นที่เผชิญกับการใช้ทรัพยากรที่เกินขีดจำกัด เช่น การทำลายป่า การขุดแร่ และการใช้น้ำอย่างสิ้นเปลือง การส่งเสริมการจัดการทรัพยากรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งจำเป็น สุดท้ายคือการสร้างความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหามูลฐานและพัฒนาโครงการที่ตอบโจทย์ความต้องการในระดับท้องถิ่น¹ จากที่กล่าวมา การแก้ไขปัญหามูลฐานของการพัฒนาชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

¹ พิรพัฒน์ พันศิริ, 2563, หน้า 85.

1.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในบริบทสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในสังคมไทย ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ส่งผลให้เกิดความท้าทายใหม่ ๆ ที่ต้องการการวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการวิเคราะห์เชิงระบบ งานของนักวิชาการไทย เช่น นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่เน้นความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมหรือทฤษฎีจากต่างประเทศ เช่น ทฤษฎีการพึ่งพิงของอันเดอร์ กุนเดอร์ แฟรงก์ (Andre Gunder Frank) ล้วนเชื่อมโยงกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน การนำแนวคิดเหล่านี้มาใช้สามารถช่วยวิเคราะห์ปัญหาและสร้างแนวทางการพัฒนาชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคมในภาพรวม²

1.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน งานของจินตวิโร เกษมสุข ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมนี้ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบร่วมกันในชุมชน ในบริบทสังคมไทย การพัฒนาชุมชนในระดับท้องถิ่นยังคงต้องพึ่งพาการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในช่วงที่ชุมชนต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่รวดเร็ว³ แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ แมคมิลแลน และ ชาวิส (McMillan & Chavis) เรื่อง "Sense of Community" ซึ่งอธิบายถึงปัจจัยที่สร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ได้แก่ การเชื่อมโยงทางอารมณ์ การมีอิทธิพลต่อกันและกัน และการได้รับประโยชน์ร่วมกัน แนวคิดนี้สามารถนำมาใช้ในบริบทของการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ต้องเผชิญกับการย้ายถิ่นฐานของแรงงานและการลดลงของประชากรวัยทำงาน⁴

1.3 ทฤษฎีทุนทางสังคม งานของ โรเบิร์ต พูทนาม (Robert Putnam) เน้นย้ำบทบาทของทุนทางสังคม (Social Capital) ในการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตยและความร่วมมือในสังคม การมีเครือข่ายของความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในชุมชน ในบริบทของสังคมไทย ทุนทางสังคมยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างชุมชนที่สามารถจัดการกับความท้าทายต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม และการเข้าถึงทรัพยากร⁵ นอกจากนี้ สิทธิชัย ตันศรีสกุล ได้ศึกษาในมุมมองที่คล้ายคลึงกัน โดยระบุว่าความไว้วางใจระหว่างชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็นในบริบทของสังคมไทยที่ยังคงมีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียม⁶

² นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2527, หน้า 15.

³ จินตวิโร เกษมสุข, 2556, หน้า 45.

⁴ McMillan และ Chavis, 1986, p. 7.

⁵ Putnam, 1993, p. 20.

⁶ สิทธิชัย ตันศรีสกุล, 2553, หน้า 12.

1.4 แนวคิดนวัตกรรมจากรากหญ้า งานของ เซย์ฟาง (Seyfang) และ สมิธ (Smith) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง Grassroots Innovations หรือการสร้างนวัตกรรมจากรากหญ้า ซึ่งเน้นการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของชุมชน ในบริบทของสังคมไทย แนวคิดนี้สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนผ่านโครงการเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอาชีพพื้นฐาน เช่น การทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม⁷ นอกจากนี้ กาญจนาก้าวเทพ ได้ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการผลักดันนวัตกรรมจากรากหญ้าในสังคมไทย การใช้สื่อท้องถิ่นและการสื่อสารผ่านชุมชนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการยอมรับในแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่⁸

1.5 ทฤษฎีการลดความยากจนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก งานของ มานี และคณะ (Mani et al.) เสนอว่าความยากจนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการตัดสินใจและการวางแผนในระยะยาว การแก้ไขปัญหาความยากจนจึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สำหรับสังคมไทย การลดความยากจนในชุมชนชนบทผ่านโครงการพัฒนาทักษะและการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่ง⁹ นอกจากนี้ พีรพัฒน์ พันศิริ ได้เน้นถึงบทบาทของเศรษฐกิจฐานราก (Grassroots Economy) ในการเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชน โดยเฉพาะในบริบทหน่วยที่เศรษฐกิจไทยต้องพึ่งพาการส่งออก การสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งจะช่วยลดความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาดโลก¹⁰

1.6 ทฤษฎีทุนมนุษย์และการพัฒนาทักษะ งานของ โคเฮน และ พรุซัค (Cohen & Prusak) เน้นถึงความสำคัญของทุนมนุษย์ (Human Capital) และทุนทางสังคมในการพัฒนาทักษะและความสามารถของบุคคล ในบริบทของสังคมไทย การพัฒนาทักษะและความรู้ของแรงงานไทยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานยุคใหม่ เช่น ทักษะด้านเทคโนโลยีและการคิดเชิงวิเคราะห์ มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจและสังคม¹¹

จากที่กล่าวมา การพัฒนาชุมชนและสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับเพื่อสร้างความตระหนักรู้และการยอมรับแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ การใช้ทุนทางสังคมซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และเครือข่ายของชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือในระยะยาว นอกจากนี้ นวัตกรรมจากรากหญ้า ซึ่งเป็นการพัฒนาความคิดริเริ่มใหม่ ๆ จากชุมชนพื้นฐาน ยังช่วยเพิ่มศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างยืดหยุ่น การพัฒนาทักษะของแรงงาน โดยเฉพาะทักษะด้านดิจิทัลและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศ การเชื่อมโยงแนวคิดเหล่านี้เข้ากับบริบทเฉพาะของสังคมไทย เช่น การเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่นและการสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืนและสามารถเผชิญกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

⁷ Seyfang และ Smith, 2007, p. 590.

⁸ กาญจนาก้าวเทพ, 2548, หน้า 30.

⁹ Mani และคณะ, 2013, p. 980.

¹⁰ พีรพัฒน์ พันศิริ, 2559, หน้า 85.

¹¹ Cohen & Prusak, 2001, p. 15.